

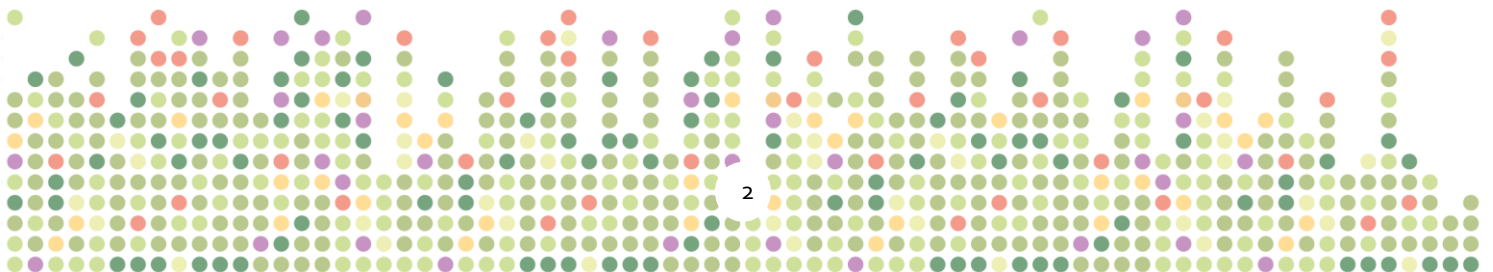

Jaarverslag 2022

Inhoud

1.	Voorwoord	3
2.	Nieuwe structuur.....	4
3.	Nieuwe aankopen.....	5
4.	Inrichting	6
4.1.	Onnerpolder	6
4.2.	Idzega.....	6
5.	Beheer.....	7
5.1.	Onnerpolder	7
5.2.	Idzega.....	8
6.	Predatie.....	9
6.1.	Onnerpolder	9
6.2.	Idzega.....	9
7.	Resultaten broedvogels.....	10
7.1.	Onnerpolder	10
7.2.	Idzega.....	12
8.	Plannen voor 2023.....	16
8.1.	Onnerpolder	16
8.2.	Idzega.....	16

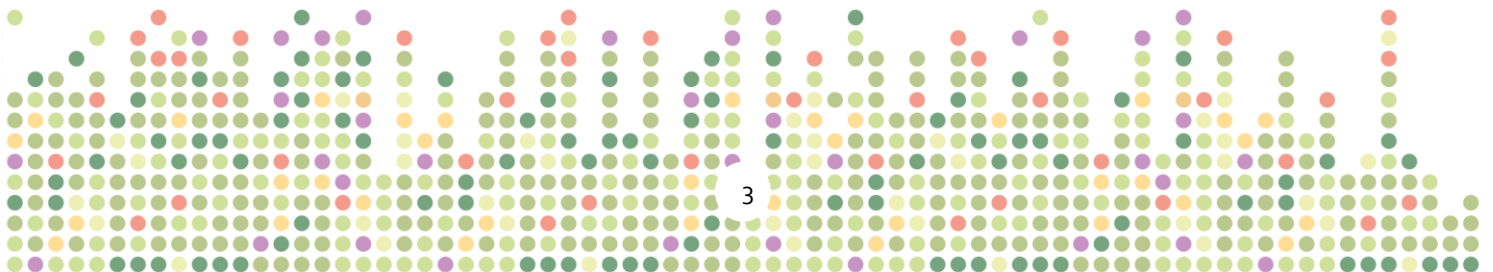

1. Voorwoord

Het Rijke Weide Vogelfonds (hierna: RWVf) heeft in december 2017 ca. 20 hectare weidevogelrijk grasland aangekocht in de Groningse Onnerpolder. In maart 2019 volgden ca. 27 hectare in het Friese Idzega, en eind 2022 ruim 33 ha in hetzelfde gebied. Beide plekken behoren tot de betere weidevogelgebieden in Nederland. Beide staan echter ook onder druk, net zoals vrijwel alle weidevogelgebieden in ons land.

Deze druk wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door het wegvallen van boeren met de kennis en mogelijkheden zich in te zetten voor weidevogels. Weidevogelrijke gronden worden overgenomen door intensieve melkveehouderijbedrijven die in het beheer geen rekening houden met weidevogels, waardoor deze verdwijnen. Andere weidevogelgebieden gaan verloren door bijvoorbeeld woningbouw, of ze worden ongeschikt door een te lage waterstand of verkeerde inrichting. Een andere factor die in de goede weidevogelgebieden een belangrijke rol speelt, is de toegenomen predatie.

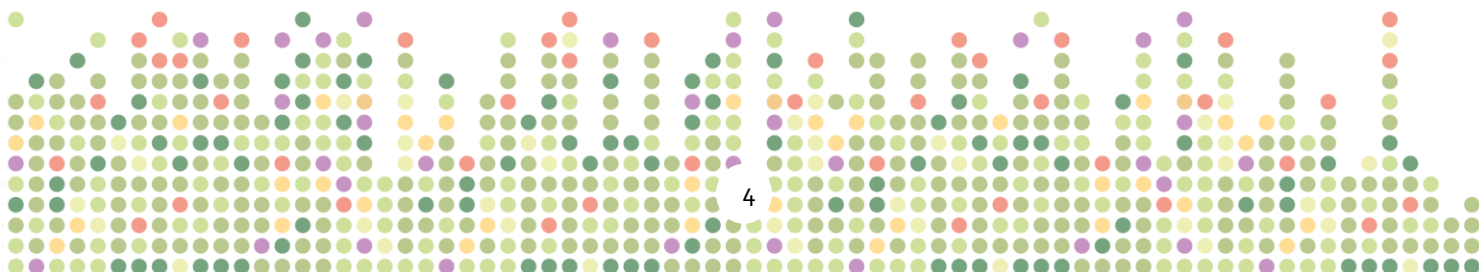
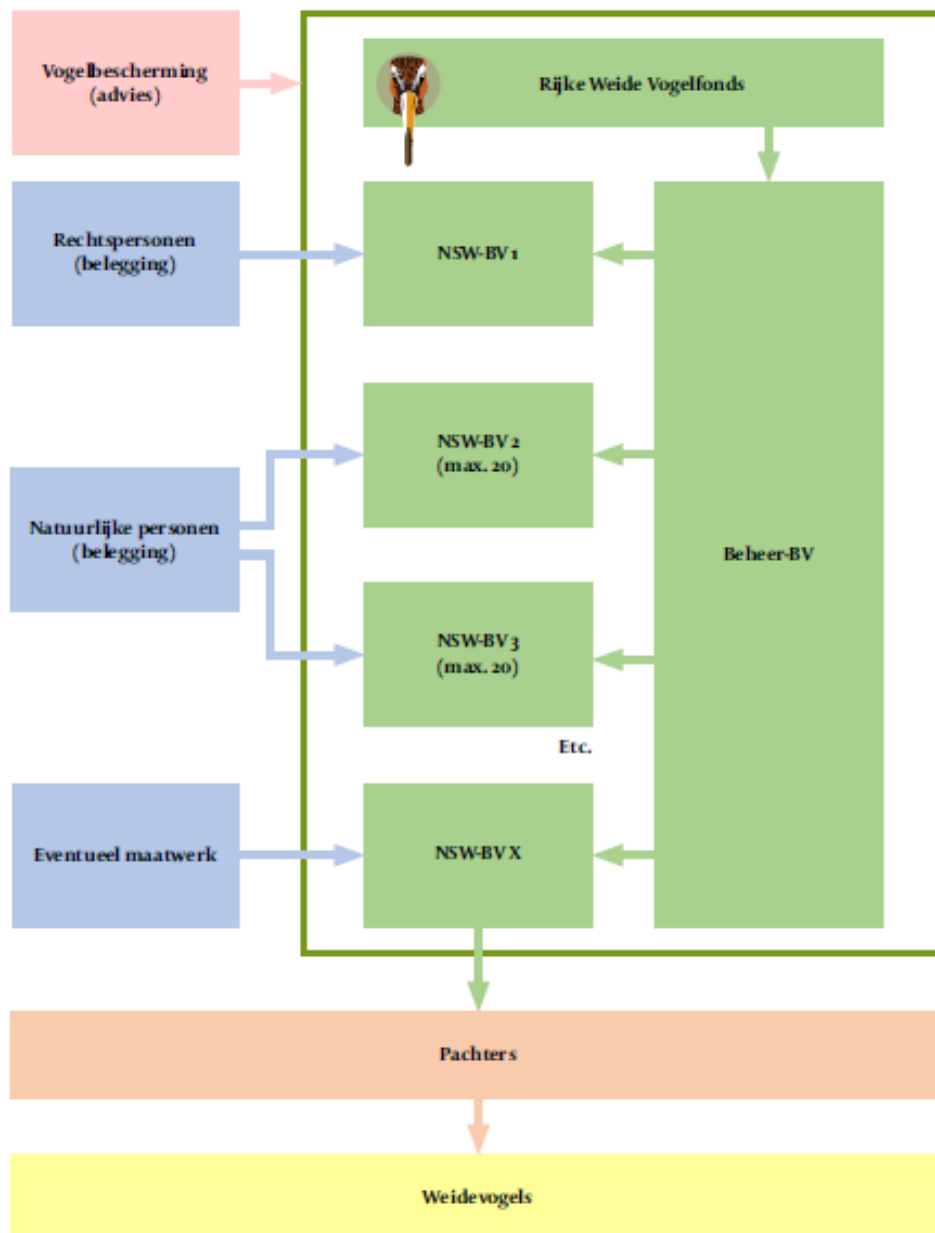
Door gronden aan te kopen en uit te geven aan boeren die het weidevogelbeheer nog wel in de vingers hebben, hoopt het RWVf een bijdrage te leveren aan de instandhouding van deze weidevogelgebieden en hun weidevogels. Dit verslag gaat over de resultaten van 2022.

2. Nieuwe structuur

Om deelname in het RWVf fiscaal aantrekkelijker te maken voor particuliere beleggers, is een nieuwe structuur uitgewerkt, die in 2023 wordt geëffectueerd.

De gronden van het fonds zijn als landgoed gerangschikt onder de Natuurschoonwet (NSW), waardoor diverse fiscale voordelen gelden voor de investeerder. Bovendien borgt de NSW de natuurdoelstellingen van de grond. De weiden blijven voor een belangrijk deel boerenland; met de pachters worden afspraken gemaakt voor een optimaal weidevogelhabitat. Vanuit de NSW wordt hierop toegezien.

3. Nieuwe aankopen

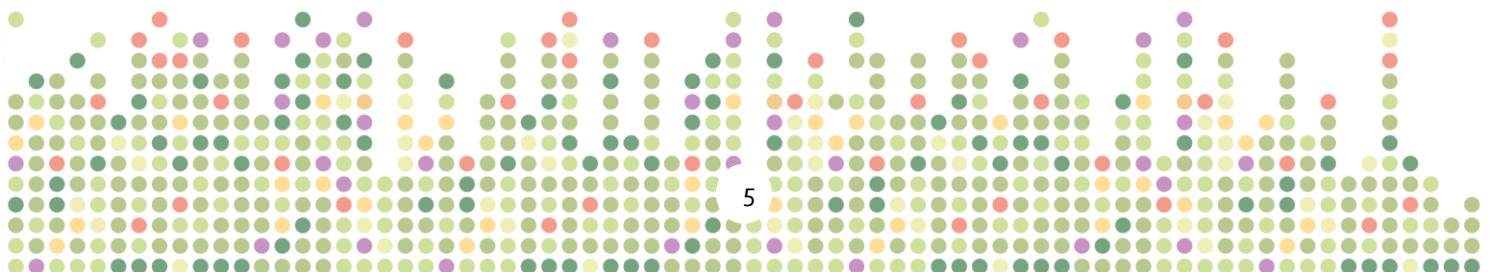
In december 2022 verwierf het RWVf ruim 33 hectare grond op het schiereiland Sandfirden, vlak bij het gelijknamige dorpje. Met het verwerven van deze grond ging een droom in vervulling. Sandfirden maakt deel uit van weidevogelgebied Idzega. Het is een eldorado voor weidevogels, door zijn ligging tussen Friese meren en vooral door de jarenlange inspanningen van de boeren in het gebied. Het bestaat voor een groot deel uit ouderwets kruidenrijk grasland en een prachtige plasdras vol zwanenbloemen. In het voorjaar bezetten grutto's, Kieviten en scholeksters de percelen, in de winter zit het eiland vol smienten.

Twee boeren stonden op het punt te stoppen, en de vrees was dat de grond naar een intensief werkende melkveehouder zou gaan. Dat zou het einde betekenen voor dit weidevogelparadijs. Beide boeren wilden graag dat hun jarenlange inspanningen voor weidevogels zouden worden voortgezet, en mede vanwege deze gedeelde wens kreeg het RWVf de kans hun grond te kopen. Daarnaast verwierf het RWVf acht aangrenzende hectares van de Protestantse Gemeente van Oudega; grond die eerder door een van de betrokken boeren werd gepacht.

Vanaf 2023 zal een startende boer zorgdragen voor het beheer van de RWVf-percelen op Sandfirden. Naast de grond van het Rijke Weide Vogelfonds pacht hij ook grond van Stichting Andla Fonds, die eveneens een groot deel van de grond op het schiereiland in bezit heeft. Zijn voornemen is om een biologisch-dynamisch melkveebedrijf op te bouwen dat zich maximaal richt op vogels, natuur en een gezonde bodem. We zijn als RWVf trots dat we met deze aankoop de weidevogels kunnen helpen en tegelijk een startende boer de kans geven een natuurinclusief bedrijf op te bouwen.

Sandfirden, mei 2021. We kijken naar het noorden, centraal in beeld de boerderij waar de pachter zal wonen.

4. Inrichting

Goede weidevogelgebieden worden gekenmerkt door openheid, hoog waterpeil, adequaat beheer van de graslanden en niet te veel predatie. Alleen in gebieden die daaraan voldoen, kunnen genoeg kuikens groot worden om de soort in stand te houden. Beide gebieden van het RWVf voldoen aan deze kenmerken. In de afgelopen jaren zijn nog diverse verbeteringen doorgevoerd, zoals beschreven in [eerdere verslagen](#).

4.1. Onnerpolder

In 2019 tm 2021 is gezorgd voor meer nattigheid, kruidenrijkdom en openheid in de RWVf-percelen, waardoor het gebied nóg geschikter werd als leefgebied voor de weidevogels. Het vasthouden van het opgezette waterpeil was echter nog een uitdaging.

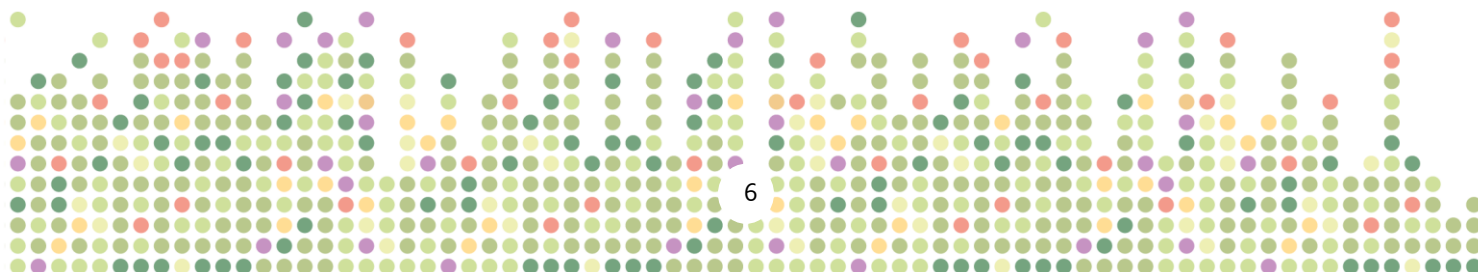
In 2022 heeft het Waterschap een nieuwe waterinlaat aangelegd. Dit heeft de situatie in een deel van het gebied aanzienlijk verbeterd. Tot begin mei viel er veel regen, daarna was het erg droog, maar dankzij de zorgvuldigheid van de peilbeheerder werd de watervoorziening in het hele voorjaar goed geregeld.

4.2. Idzega

De inrichting van de percelen in de Lange Hoek in Idzega werd in 2020-2021 verbeterd. In 2022 zagen we geen aanleiding voor extra inrichtingsmaatregelen, de percelen lagen er prachtig bij.

Wel zijn in 2022, in het kader van de realisatie van het NatuurNetwerk Nederland (NNN), twee percelen van samen 2,1 ha in het zuidwesten van de Lange Hoek afgewaardeerd van agrarische grond naar natuurgrond. De aanpassingen in het beheer die hiermee gepaard gaan, zoals randen vrijhouden van bemesting en later maaien, worden de komende jaren gerealiseerd.

Op Sandfirden, waar het RWVf eind 2022 diverse percelen verwierf, zullen in de loop van 2023-2024 de puntjes op de i worden gezet.

5. Beheer

5.1. Onnerpolder

Het beheer in de Onnerpolder wordt uitgevoerd door een lokale melkveehouder, conform de richtlijnen van het RWVf en in overleg met het Collectief Groningen-West en 'buurman' Het Groninger Landschap.

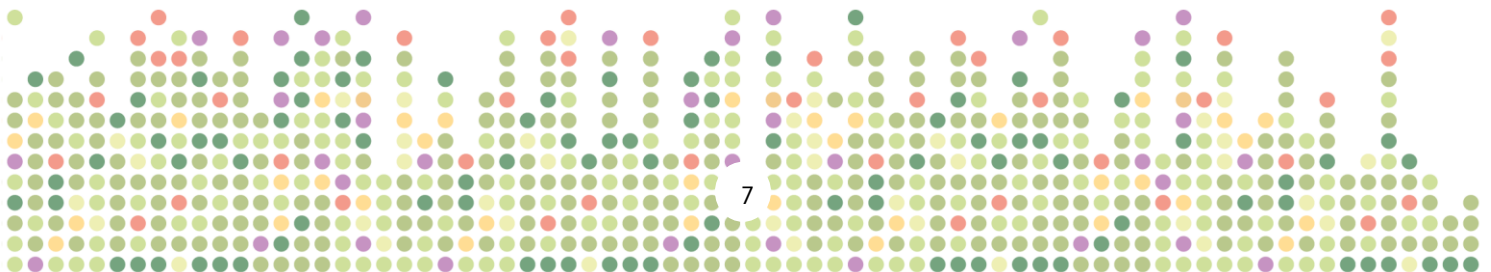
De pachter rijdt alleen ruige mest uit over het land en gebruikt geen kunstmest of drijfmest. Dit betaalt zich uit in een toenemende kruidenrijkdom op de RWVf-percelen. In de ontwikkeling van kruidenrijk grasland worden vijf fases onderscheiden. Een variatie van typen graslanden is belangrijk voor een goed 'weidevogel-mozaïek' waarin alle soorten, van grutto tot graspieper, een geschikt leefgebied vinden.

Sommige delen van de RWVf-percelen in de Onnerpolder, vooral de perceelranden, zitten in 2022 duidelijk in graslandfase 3, kruidenrijk grasland. Hier zien we massaal soorten opkomen als reukgras, veldzuring en scherpe boterbloem, en op enkele plekken zelfs kale jonker, een zeldzame distelsoort. Het grootste deel van de graslanden bevindt zich in fase 2, grassenmix, met hier en daar elementen uit fase 3. Sommige stukken zitten in een zogenoemde 'dominante fase' van de grassenmix. Hier overheersen vooral de grassoorten witbol en geknikte vossenstaart.

Een mogelijk verbeterpunt in het beheer is het verbeteren van de bodem, aan de hand van een gericht advies op basis van bodemonderzoek. Deze mogelijkheid zullen we in 2023 onderzoeken.

Onnerpolder, mei 2022

5.2. Idzega

In Idzega regelt de gebiedscoördinator van de *Skriezekrite Idzega* het beheer met boeren uit de omgeving, in goed overleg met 'buurman' Staatsbosbeheer.

Ook op de percelen van het RWVf wordt geen kunstmest gestrooid. Ruige stalmest heeft de voorkeur; drijfmest wordt heel beperkt uitgereden, al naar gelang de situatie. Na de eerste grassnede wordt voornamelijk beweid met jongvee.

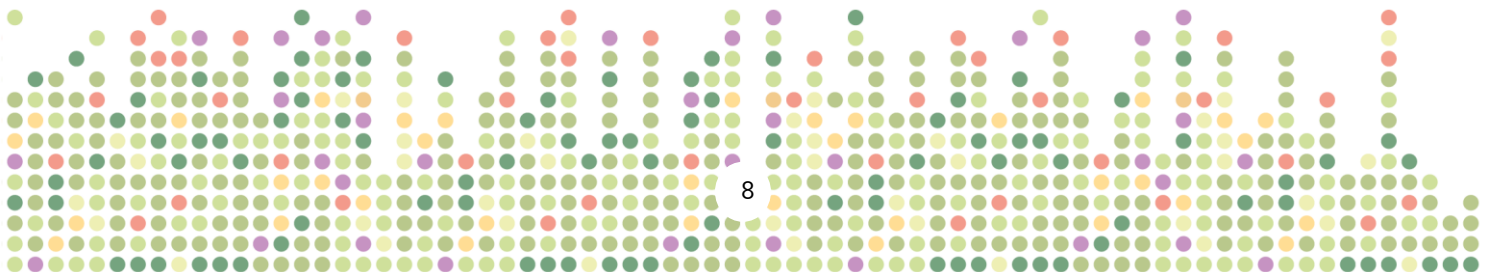
De dominantie van gestreepte witbol blijft een punt van aandacht. Het is een zacht aanvoelend gras dat dichte zoden kan vormen in matig voedzame graslanden. Witboldominantie kan doorbroken worden door bijtijds te maaien (tweede helft mei) om bloei en zaadsetting voor te zijn. Dit wringt echter met de behoefte om de maaidata uit te stellen om weidevogelkuikens de tijd te geven om vliegvlug te worden. Ook snelle verschraling van de bodem kan helpen tegen gestreepte witbol. Dit kan de geschiktheid als kuikenland juist ten goede komen.

Een ander blijvend punt van zorg is de groei van krulzuring. Als er te veel krulzuring in een perceel groeit, is het gewas niet meer interessant voor een boer. Het moet dan – tegen forse kosten – afgevoerd worden naar een composteerder.

In november 2021 hebben we een bodemonderzoek laten uitvoeren op deze percelen. Daaruit kwam naar voren dat de bodem aan de zure kant was en er tekorten waren aan kalk en diverse andere elementen. Om de bodem te verbeteren zijn de betreffende percelen in 2022 bestrooid met kalk.

Lange Hoek, Idzega, mei 2022

6. Predatie

Predatie wordt in veel weidevogelgebieden een steeds groter probleem. Het lijkt erop dat roofdieren zich concentreren rond percelen met een goede weidevogelstand; op de overige percelen valt immers niets meer te eten. Vooral later in het broedseizoen, wanneer veel ander grasland al gemaaid is, is er in de goede weidevogelgebieden nog volop leven te vinden. Dit trekt van heinde en verre predatoren aan, vanuit de lucht (roofvogels, kraaien) én over het land (huiskatten, marterachtigen).

6.1. Onnerpolder

In de Onnerpolder is predatie een groot probleem, vooral door de vos. Om die buiten de deur te houden, is in 2022 een gebied van circa 80 ha 'uitgerasterd' met schrikdraad. Met veel inzet heeft het Collectief Groningen West dit raster onderhouden. Het mocht echter niet baten. Tijdens het broedseizoen van 2022 werden vier tot vijf vossen binnen het raster gezien. Uit camerabeelden bleek bij 90% van de nesten die gepredeerd waren, dat dit door de vos was gedaan.

Het BTS of 'bruto territoriaal succes' is een graadmeter voor het aantal kuikens dat met succes uitvliegt. Door de hoge predatie was het BTS van de grutto bij het Groninger Landschap 0% en bij het Collectief Groningen West 15%, beide ver onder de drempelwaarde van 65%. Doordat de oudervogels jaar na jaar terugkomen om te broeden, lijken de aantallen misschien stabiel, maar er worden veel te weinig kuikens groot om te zorgen voor een volgende generatie.

We zijn in gesprek met Collectief Groningen West, het waterwinbedrijf en Groninger Landschap om de krachten in het gebied meer te bundelen en te komen tot een gebiedsgerichte aanpak tegen predatie.

6.2. Idzega

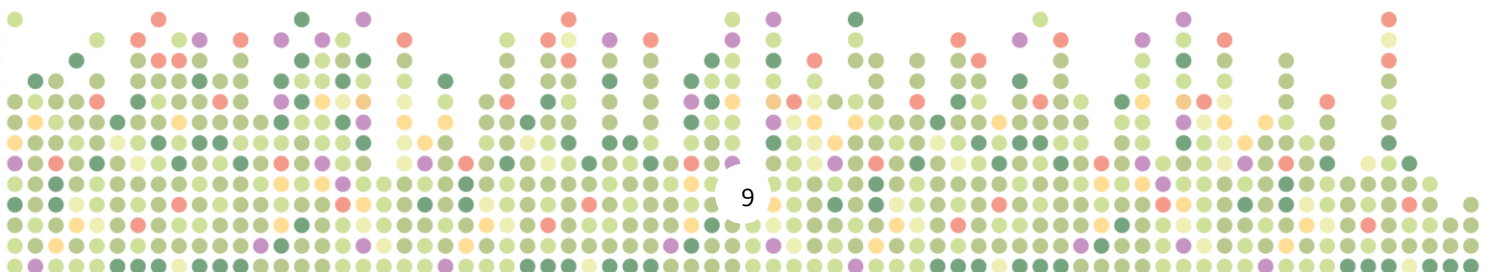
Predatie is ook in Idzega een punt van zorg. De vos wordt met succes geweerd, maar verder is hier een heel scala van predatoren actief: steenmarter, bunzing en wezel werden door de camera vastgelegd, maar ook scholekster, kraai, egel en huiskat.

Voor de steenmarter eet in Friesland veel kuikens en eieren. Het Collectief Súdwestkust heeft een ontheffing voor het vangen en doden van steenmarters in het werkgebied van Skriezekrite Idzegea, zodat jonge weidevogels hier meer kans hebben om groot te worden.

De campagne 'Kuikens in het land, poes in de mand' attendeert omwonenden op de rol van de huiskat.

Ondanks de grote verscheidenheid aan belagers wist de grutto in Idzega een BTS van 69% te behalen.

7. Resultaten broedvogels

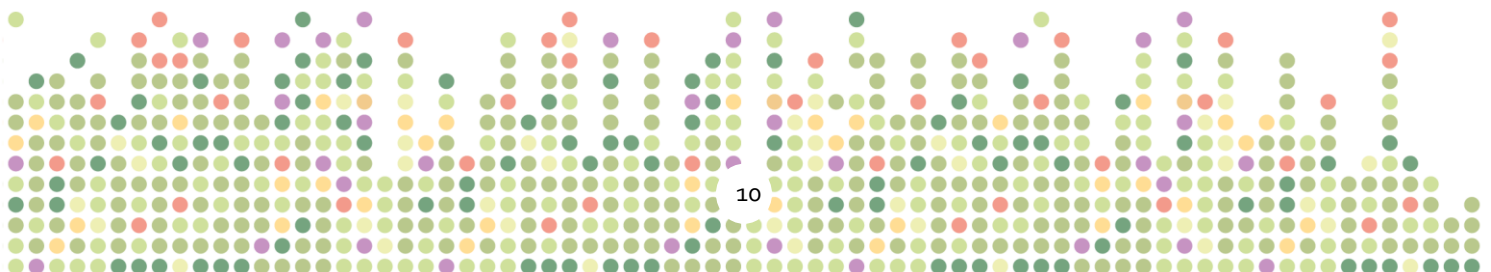
Landelijk was het voor weidevogels, met name de grutto, een gemiddeld jaar. Hoewel het broedseizoen niet uitzonderlijk slecht was, zijn er ook dit jaar weer onvoldoende kuikens 'vliegvlug' geworden om de populaties op de lange termijn in stand te houden.

7.1. Onnerpolder

Na een teleurstellend seizoen in 2021 ging de populatie weidevogels in de *gehele* Onnerpolder helaas verder achteruit in 2022. Vooral de Kievit had veel last van de droogte. Een lichtpuntje: wulp en grutto namen juist beperkt in aantal toe. Als we in 2023 de predatie onder de duim kunnen krijgen, gaan we dit hopelijk terugzien in de weidevogelstand in de polder.

Tegen de dalende trend in neemt het aandeel weidevogels op de *RWVf-percelen* juist gestaag toe. Naast zangvogels en tureluurs foerageren in toenemende mate wulpen en grutto's op de percelen.

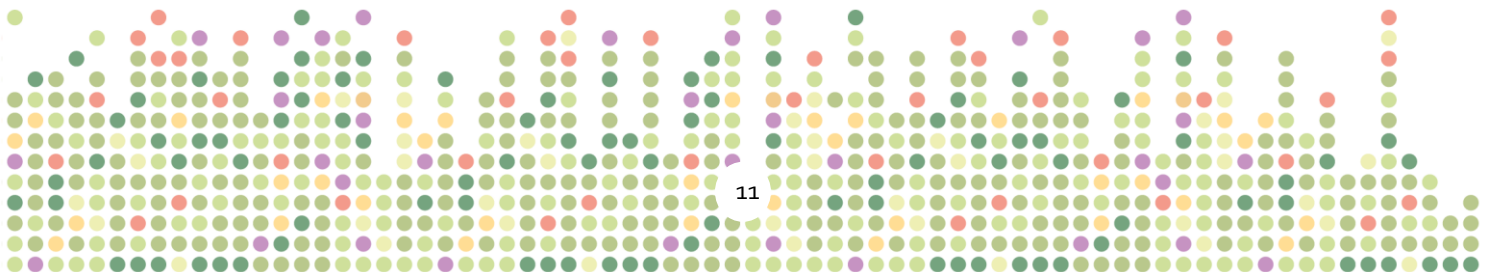
Onnerpolder												
Jaar	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Getelde ha	244	244	244	244	244	244	244	244	244	244	244	244
Knobbelzwaan	3	3	2	1	1	1	1	4	2	2	0	0
Bergeend	0	0	1	2	2	0	1	2	1	2	3	0
Krakeend	6	14	15	10	16	14	11	9	23	22	7	4
Wintertaling	2	1	1	4	2	2	1	1	0	0	0	0
Zomertaling	2	7	7	11	7	2	3	5	5	5	1	1
Slobeend	4	12	14	14	13	7	5	10	6	4	2	1
Tafeleend	20	0	0	7	2	1	10	0	3	1	0	0
Kuifeend	0	10	6	0	11	5	0	7	12	11	6	0
Kwartel	6	2	0	0	0	2		3	0	0	0	0
Scholekster	20	22	16	18	14	13	15	12	10	14	9	7
Kievit	25	24	33	51	52	41	23	36	25	34	19	14
Watersnip	4	2	4	5	4	5	5	2	0	4	1	2
Grutto	53	49	45	44	43	48	47	44	31	35	24	29
Wulp	3	4	2	1	1	2	2	2	2	5	4	5
Tureluur	17	28	20	33	30	28	27	29	22	28	15	21
Veldleeuwerik	57	82	45	51	56	49	51	38	37	49	44	36
Graspieper	39	33	29	32	43	38	40	33	28	38	34	35
Gele Kwikstaart	123	78	16	24	20	20	28	30	27	37	28	24
Totaal broedparen	384	371	256	308	317	278	270	267	234	291	191	179
Totaal per 100 ha	157,4	152,0	104,9	126,2	129,9	113,9	110,7	109,4	95,9	119,3	78,3	73,4
Grutto per 100 ha	21,7	20,1	18,4	18,0	17,6	19,7	19,3	18,0	12,7	14,3	9,8	9,8

Broedparen in de Onnerpolder 2022. De percelen van het RWVf bevinden zich binnen het gele kader.

- Watersnip
- Wulp
- Tureluur
- Veldleeuwerik
- Graspieper
- Gele Kwikstaart

7.2. Idzega

In het broedseizoen van 2022 waren de weersomstandigheden overwegend goed voor de opgroeiende weidevogelkuikens in Idzega. Een nat voorjaar gaf een hoge grondwaterstand en zorgde voor een zachte, voor weidevogelsnavels goed doordringbare bodem. De wormen zaten hoog in de grond, er was volop voedsel. De voorjaarskou, die de volwassen vogels amper deerde, vertraagde de grasgroei zodat de jonge vogels er later nog makkelijk doorheen konden, op zoek naar insecten. Het enige minpunt was de droogte, die jonge kuikens – vooral van de Kievit – parten speelde. Kuikens gedijen bij zachte, vochtige omstandigheden en niet bij schrale droogte.

Grutto – na 2021 was ook 2022 een vrij goed broedseizoen voor de grutto. Er werden ca. 103 broedparen geteld, een toename van ca 6% ten opzichte van 2021. Vergeleken bij 2009, het dieptepunt, is de toename ca. 40%. De nestpredatie lag in 2022 rond 30%. Redelijk veel vogels legden daarna opnieuw eieren. De kuikenpredatie was laag, tellingen in juni leverden zo'n 70 alarmerende broedparen op, een teken dat er kuikens in het veld lopen.

Een gepredeerd gruttonest: één ei ontbreekt, een tweede is aangevreten. De afgebeten punt duidt op hermelijn of wezel; op die plek kan de kleine marterachtige met de bek het ei omvatten.

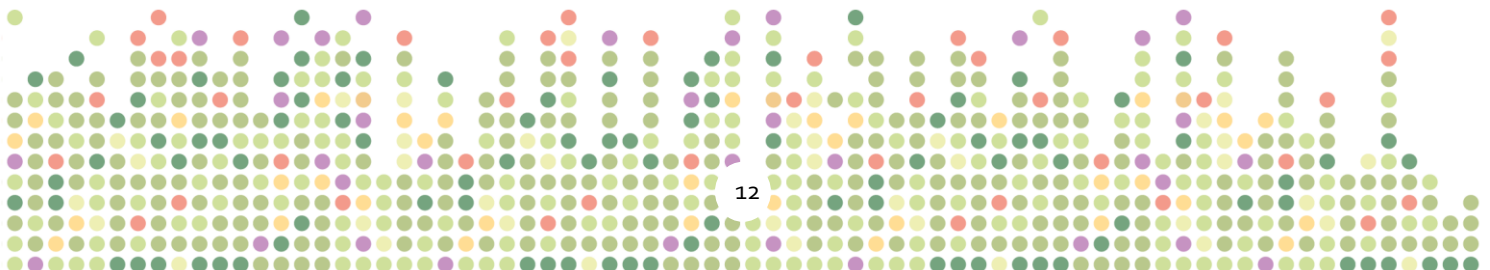
Kievit – er zijn ca. 50 broedparen geteld. Dit is in lijn met het gemiddelde over de laatste 15 jaar, de laatste jaren zien we mogelijk een lichte toename. Het predatieverlies bleef binnen de perken: ca. 25%. Qua kuikenoverleving scoort de Kievit slecht; tijdens de alarmtellingen werden maximaal 17 alarmerende paren waargenomen, lang niet genoeg om de populatie op niveau te houden.

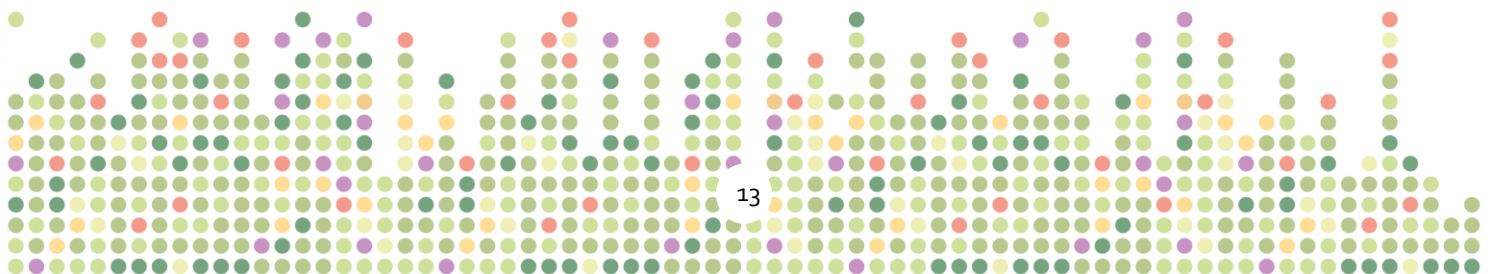
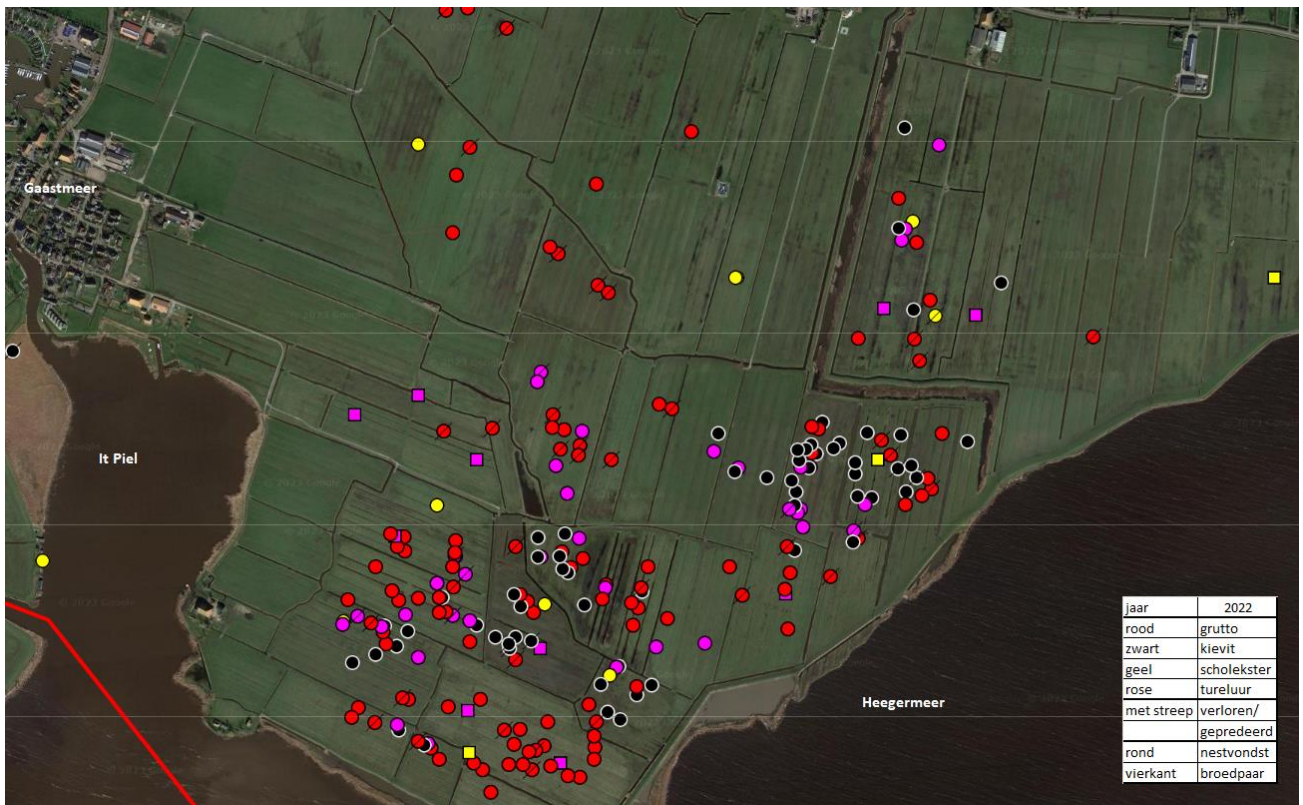
Een broedende Kievit trotseert de sneeuw.

Scholekster – de tellers hebben 12 broedparen opgetekend, half juni zijn 7 broedparen met kuikens geteld. Ondanks deze mooie aantallen is het aantal broedparen in de laatste 15 jaar gehalveerd. Het lijkt er op dat het beheer, dat zich primair richt op de grutto, minder voordelig is voor de scholekster.

Tureluur – de tureluur brengt het er beter van af, in de laatste 20 jaar is het aantal broedparen verdubbeld. Er zijn, net als in 2021, ca. 46 broedparen geteld, waarvan vervolgens ongeveer een kwart gepredeerd is. Bij de tweede alarmtelling had ca. 70% van de broedparen nog kuikens, evenals bij de derde alarmtelling.

Grutte Polder 2022: nesten/broedparen grutto, Kievit, scholekster en tureluur

Weidezangvogels – het aantal broedparen van de veldleeuwerik schommelt de laatste jaren rond de 30; een bescheiden bolwerkje. In het werkgebied van Skriezekrite Idzegea zijn meer van zulke clusters. Daar omheen lijken de aantallen gestaag toe nemen, een soort kolonisatie.

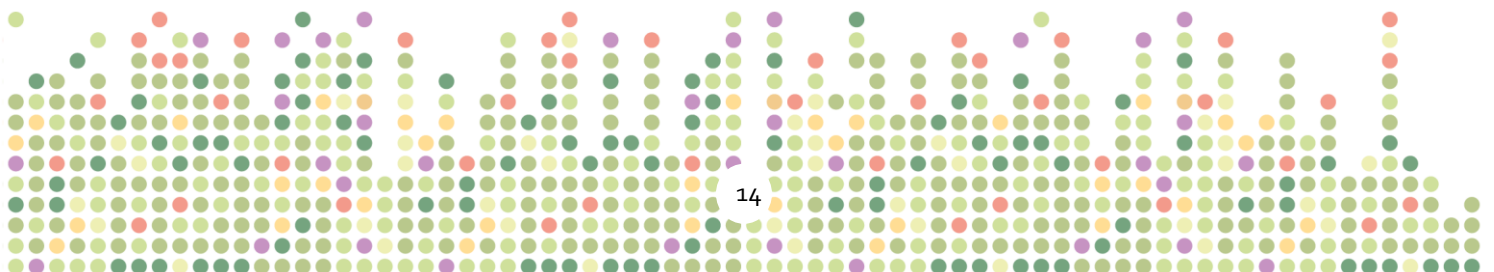
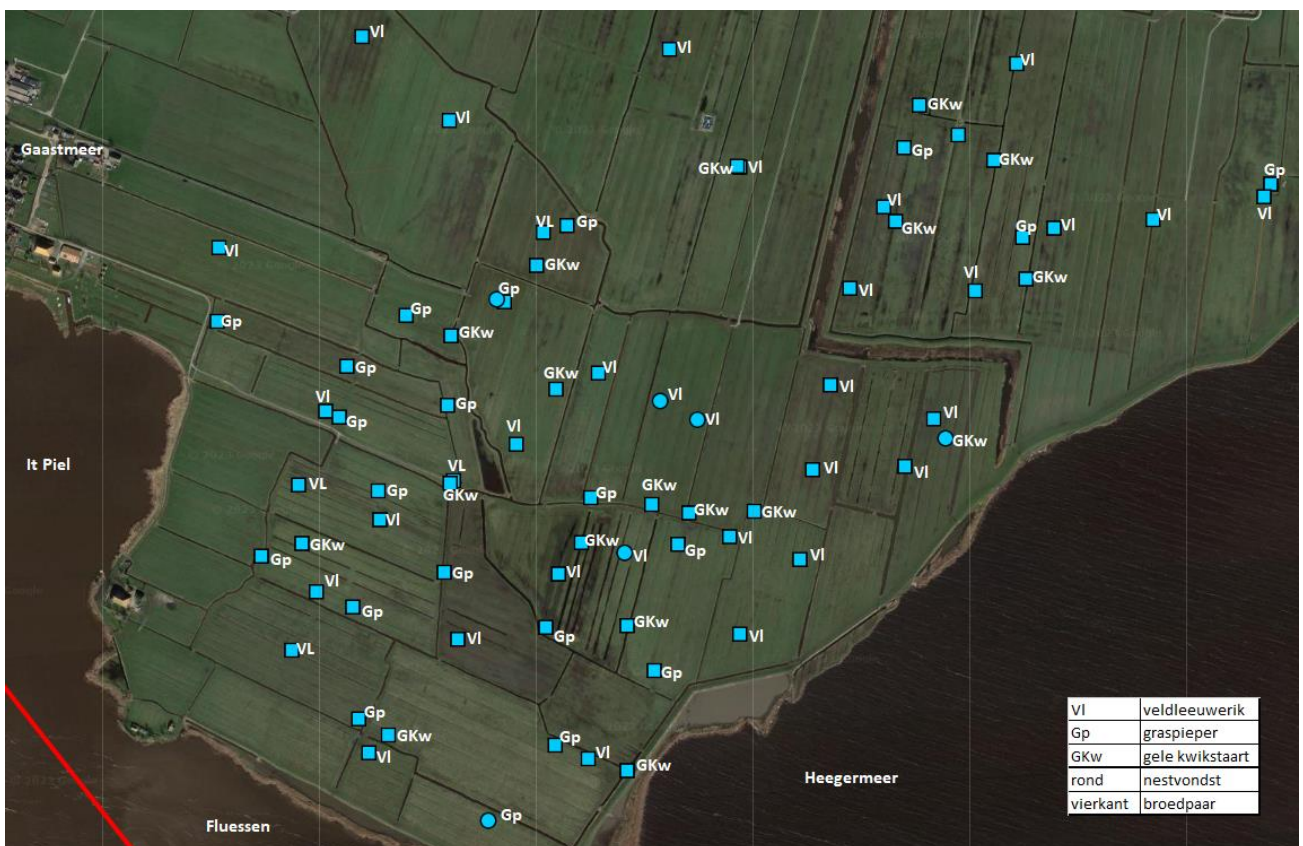
Ook de graspieper kent in Idzegea dit soort bolwerkjes, doorgaans wat kleiner in aantal maar vaak in dezelfde polders als de veldleeuwerik. In de Grutte Polder schommelt het aantal de laatste jaren tussen 15 en 20 broedparen. Beide soorten profiteren van late maaidata, dat scheelt een nestje jongen per jaar.

De gele kwikstaart gedijt bij zwarte grond en droogvallend land. De aantallen schommelen nogal. In de Grutte Polder zijn in 2022 17 broedparen geteld.

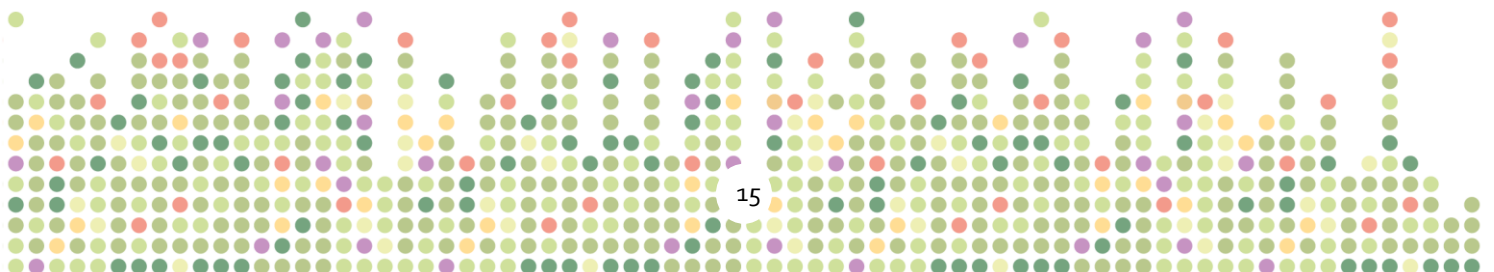
Een toevalstreffer: een nest van de gele kwikstaart. Gebiedscoördinator Sytse Terpstra was de gelukkige vinder.

Grutte Polder 2022: broedparen veldleeuwerik, graspieper en gele kwikstaart

Weidebroedende eenden – met 14 broedparen is de slob-eend de meest voorkomende eendensoort in de Grutte Polder, de laatste jaren lijkt er enige groei in het aantal te zitten. De slob-eend voelt zich goed thuis bij de hoge waterpeilen op en rond de percelen van RWVf en Staatsbosbeheer, al werden dit jaar veel nesten gepreedeerd. De krakeend schommelt rond 5 broedparen. Bergeend, kuifeend en zomertaling komen met 1 tot 3 broedparen per soort voor in het gebied.

Grutte Polder 2021: broedparen slob-, krak- en kuifeend

8. Plannen voor 2023

7.1. Onnerpolder

Voor 2023 voorzien we geen nieuwe plannen voor de Onnerpolder. Uiteraard houden we een vinger aan de pols wat betreft de ontwikkelingen.

7.2. Idzega

In 2023 willen we de resultaten van de bodemverbetering in de Lange Hoek in kaart brengen. Door uitgebreide monitoring krijgen we een beeld van de vegetatieontwikkeling. Vegetatiekaarten geven goed weer hoe het staat met het beheer en met de bodem, dus de effecten van de bodemverbetering zullen hierin waarschijnlijk ook zichtbaar worden.

Op Sandfirden zal de inrichting worden verbeterd. Het gaat hierbij vooral om aanpassingen in het waterbeheer, met als doel het water langer vast te houden in het gebied.

